

A magyar kommunista mozgalom a dialektikus ellentmondások szövevényében

Hozzáadta: Dr. Aggod József
2018. November 23. Friday 13:52

A magyar kommunista
mozgalom a dialektikus ellentmondások szövevényében

(Tézisekben)

1./
Történelem szakos tanár vagyok, nem vagyok történész-kutató. Ez eleve sokat
levon mondandóm értékéből. Ráadásul, választott megközelítésem eleve
tartalmazza az ellentmondást.

2./
Bevezető mondatom máris némileg módosításra szorul. Ugyanis egyetemi diplomám
témája a magyarországi agrárszocialista mozgalmakról szólt. Ezt azért említem,
mert ennek kapcsán tanulmányoztam a Népszava hét évfolyamát és levéltári anyagokat
is. Ez alapján is állíthatom, hogy az 1918-1919-es mozgalmi történések nem
előzmény nélküliek. A „lázadó valóság” sok megnyilvánulásával lehetett
találkozni a 19-20. századforduló Magyarországon. A szakszervezeti mozgalom, a
munkásmozgalom fellendülésének éveit voltak ezek, a hivatalos szociáldemokrata
irányvonalától balra hullámzó agrárszocialista mozgalmakkal.

3./
A hazai valóság dialektikus ellentmondásának kölcsönhatásait sajátos módon
felkorebácsolták a „nagy háború” élményei. Nem tartom véletlennek, hogy az
oroszsországi forradalmak hullámverései a magyar hadifoglyokra voltak a
legnagyobb hatással. Közülük a legnagyobb arányban a vörösök oldalán vettek
részt a polgárháborúban. Más írásomban már hivatkoztam kedvenc könyvemre,
amelyet az Athenaeum adott ki 1932-ben „Hadifogoly magyarok története” címmel. Ebben
korabeli írásos és fényképes dokumentumokban kapunk képet arról, hogyan élték
át a hazai kizsákmányolt osztályok besorozott katonái az egykori
szovjet-orszországi eseményeket.

4./
1918, 1919 története a magyarországi valóság dialektikus ellentmondásai
kölcsönhatásainak tanulságos csomópontjait villantja fel. Ezen belül külön
nagyon tanulságos a kommunista párt alakulása. Baloldali szociáldemokraták,
volt hadifoglyok, háborúellenes humanista értelmiségiek, saját elgondolásaikat
hozó személyiségek kavalkádjának is mondható ez a folyamat. Hazánkban a
dialektikus ellentmondások kölcsönhatásainak önmagában is érdekes tanulsága: a hatalmi pozícióban 30 éven belül két
ízben is szerepet játszott a két munkáspárt egyesülése. Ráadásul, 19-ben a
történelem nem adott sok időt a különböző felfogások egyeztetésére. A
Tanácsköztársaság hatalmi helyzetében kellett helytállni. A minden korábbinál
eltérőnek vállalt kormányzati módszereket menetközben kellett vitatni,
megvalósítani. Például a földkérdés megfelelő megoldását nem segítette a
szociáldemokrata gondolkodás hagyománya és az sem, hogy Szovjet-Oroszországban
ekkor még messze voltak a szövetkezeti terv kidolgozásától, ekkor inkább a
kommuna hívei voltak ott fölényben. Az elnyomottak felemelése, felemelkedése
érdekében tett kísérletek emlékére a későbbi (és mai) gyűlölet-terror igyekezett
kitörölni.

5./
Külön kiemelem azt, amit Romsics Ignác „forradalmi
honvédelem” címszóval jellemez. Mennyiféle ellentmondás
feszült ebben! Az I. világháború lezárásán marakodó világpolitikai tényezők, a
világforradalom kísérleti hullámjai, a magyar nemzet sorskérdéseit befolyásoló

sok tényező, az osztályérdek és a nemzeti érzés összefonódó és viaskodó impulzusai. Azonos egyenruhában a szakszervezeti munkás, a paraszt (szülőföldemen személyesen ismertem ilyent), a későbbi Horthy-tábornokok egész sora. Hogy ellentmondó közösségük meddig maradt volna együtt (az egyébként többük által nem igen tisztelt zászló alatt!), sohasem tudjuk már meg.

S

most jön az, amiért (többek között) legelső mondatomat leírtam: Szerintem ugyanis a Tanácsköztársaság nem „megbukott”. Meglehet, ha hagyják élni, valóban megbukik. De nem hagyták, előbb leverték!

Tragikus

dolognak tartom, hogy (saját emlékeim szerint) a mozgalom belső önértékelési bizonytalankodásai – például Kun Béla, Rákosi Mátyás helyének keresése – miatt a párt történetében soha nem kapta meg a Tanácsköztársaság a méltó helyet.

Mindenesetre,

- az egyébként is ellentmondásos – nemzeti emlékezetünkben nyílt seb marad, amíg az 1918-as 1919-es forradalmak emlékét elátkozzák.

6./

A párt 1989-ig tartó történetének feldolgozását történész szakemberek dolgának tartom. Őket én is komolyabban veszem ez ügyben, mint magamat. (Kivéve a történelmi tényeket meghamisítókat.)

Azt,

hogy a kommunista párt története a legkülönbözőbb értelemben vett ellentmondások története, külön megállapítanom sem kell. Legfeljebb a történészek nem ebben a kifejezésrendszerben fogalmazzák meg következtetéseiket.

A

Kommunisták Magyarországi Pártja – a Kommunista Internacionálé tagszervezeteként – részese volt a 20-as, 30-as évek nemzetközi munkásmozgalmi vitáinak. Ismerjük a hazai, 30-as évek (sokszor hitvitára emlékeztető) pártvitáit az „egy igaz igazságért”.

A

párt a háború alatt az antifasiszta nemzeti összefogás fő élesztője volt. Az illegalitásban maroknyivá zsugorodott/zsugorított, s a felszabadulás szárnyain hirtelen nagyra nőtt párt kormányzó, hatalmi pozícióba került. Az újjáépítés, a művelődésből eddig kizárt emberek tömeges felszabadítása (ennek részese voltam magam is) az 1848-as centenárium idején hazafias lelkesedést is hozott. Később a szocializmus, az internacionalizmus és a hazafiság dialektikus kölcsönhatását tévedések, hibák torzították.

Az

újjáépítés, a szocialista építés lendületében a létező ellentmondások természetét nem mindig értettük meg. Volt, amit értelmetlenül kiéleztünk, volt, amit erőszakosan próbáltunk megoldani. Az építő erőfeszítések eredményei feletti örömet megkeserítette, hogy a demokrácia-diktatúra dialektikájának értelmezésében súlyos – végeredményben a proletárdiktatúra lejáratását eredményező – torzulások történtek. Köznapi értelemben ez – legalábbis az ötvenes évek elején – a bizalmatlanság elhatalmasodásában érzékelhető. Sok tanulság maradt ránk e tekintetben. Például, a politikai baloldal gyengesége, ha az új uralkodó osztály nem bízik saját szerveződéseiben sem, az önszerveződésről már nem is beszélve. A proletárdiktatúrára fokozottan

érvényes Marx figyelmeztetése: „az állam önmagát amputálja, valahányszor egy polgárból bűnöst csinál.” Az 1953. júniusi KV-határozat sok bizalom-romboló jelenséget tárt fel. A „ki kit győz le” eredeti értelmét kifacsarva a személyes ellentétek kiélezésére, nemegyszer a pártvezetőket is elérő, leszámoló „megoldásokra” került sor. Az elmélet-gyakorlat dialektikát megcsúfoló összecsapásaiban sokszor csorbult az elmélet is, a gyakorlat is.

1956-ban

az ellentétek robbanásig feszültek. (Kádár János a KB által kimunkált négy okot „így együtt, ebben a sorrendben” tartotta irányadónak. Később „nemzeti tragédiának” minősítette a történeteket…)

A

Kádár-korszak az emberibb, élhetőbb világot hozta állampolgár-társaink tömegei számára. Elgondolkoztató a történelmi szituáció, az irányító felfogás és az emberek, egyének magatartásának dialektikus kölcsönhatása. ’56 után ugyanazok az emberek sok szempontból ugyanolyan, mégis teljesen más világot tudtak teremteni, mint ezt megelőzően. A történelem mégis megakasztotta erőfeszítéseinket. A világpolitikai helyzet, a szocializmus születésének sokszor időszerűtlen siettetése, a belső (sokszor lappangó, „alámerülő”) ellenérdekek, ellenszenvék rendszerváltásba torkollottak.

A

párt történelmi sorsával kapcsolatban érintettük a Közép-kelet-európai magyar történelemből eredő köldökzsinórt. Érdeemes, szükséges lenne a „szovjet köldökzsinór” problematikáján is elgondolkozni. Az MSZMP nem tudott helytállni az ellentmondások új forogtatásában. A kapitalizmus bedarált bennünket.

7./

Ott voltam (vendégként) a régi MSZMP utolsó (1989-es) kongresszusán. Ha addig nem foglalkoztam volna az ellentmondásokkal, ott döbbenetes leckét kaptam ez ügyben.

8./

Az újjászervezendő MSZMP „Elveink és tetteink” címmel kiadványsorozatot indított. Az 1990. 9. szám közölte írásomat vitaanyagként: „Hogyan legyünk mozgalommá? (Mit jelent ma kommunistának lenni?)” címen. Ebben – a rendszerváltás hajótörésére utalva – felvetem: Lehet-e mindent az áruló kapitányokra fogni? „Legalábbis mi ne állítsunk ki saját mozgalmunkról olyan hitvány bizonyítványt - írtam -, amely szerint néhány isteni, vagy ördögi személyen múlik ennek sorsa…” Hozzátettem még: „Hátha bennünk magunkban is vannak zátonyok?” Konceptióm lényegét akkor így fogalmaztam meg: „Egy – bármilyen! – politikai irányzat mozgalmi értéke a társadalmi valóság dialektikus ellentmondásaihoz való viszonyban van. Vagyis abban, hogy mennyire képes az ellentmondások LÉTÉT felfogni és DINAMIKUS EGYENSÚLYUKAT elősegíteni.” Abban az időben ilyen témák szerepeltek az MSZMP Tanácsadó Testületének vitájában.

9./

A kommunistáknak mindig az adott világ dialektikus ellentmondásainak szövevényében kell előremutatón (a Kiáltvány gondolatában: szüntelen előre ösztökélő szárnyként) helytállni. Ma hazánkban több párt, csoport törekszik erre. Felfogásuk dialektika-képességének (nem valami tömeg-vonzó) szerencsétlen próbája: évek óta nem képesek egykori közös főtitkáruk sírjánál néhány percet közösen eltölteni. (Szerencsére vannak, akik ezt a helyzetet úgy oldják meg, hogy részt vesznek a különböző rendezvényeken.)

Közéletünk

tragikus ellentmondása: Azok a tömegek, amelyek nosztalgiával gondolnak a Kádár-féle jobb világra, nem követik azokat, akik ezeket az emlékeket tűzik zászlójukra. Akiket viszont követnek, azok megtagadják Kádár Jánost.

Közvetlen

tapasztalatom a Május Elseje Társaságban töltött három évtizedhez kapcsolódik. Tudván tudom, hogy ebben szerzett mozgalmi tapasztalatom nem helyettesítheti a párt közéleti hivatását. Mégis fontosnak tartom említeni: Társaságunk a különböző baloldali beállítottságú emberek szabad társulása. Itt mozgalmi barátságban együtt dolgoztak különböző pártokhoz tartozó és pártonkívüli emberek. Tapasztalatunk szerint így történt ez a Marx Károly Társaságban is.

10./

Természetesen, a marxisták egymás közötti viszonya nem önmagáért való. Ehhez kapcsolódóan még sokféle összefüggést kellene érinteni. Ezek mindegyike valamilyen módon az emberi egyének és az emberiség dialektikus kölcsönhatását érinti. Sokféle ellentmondáson, buktatón kell még átesniük az alullévőknek ahhoz, hogy felülkerekedhessenek. Ebben kell értelmes szerepet vállalniuk a kommunistáknak és pártjaiknak. Mindenekelőtt a hétköznapi emberi gondok megoldásában való segítő közreműködés képességével. Átfogóbban, például annak megértésével, hogy a közéleti, mozgalmi nemzedékek közötti természetes dialektikus ellentmondásokat nem lehet elintézni azzal, hogy „bezzeg a mi időnkben.” Bizonyos értelemben létfontosságúak a marxista és a nem-marxista hitű demokraták kapcsolatai. Mindez különösen fontos azért is, mert a társadalmi-politikai reakció új, pusztító hullámai, válfajai jelentkeznek itthon és a világban is. Nem vagyok meggyőződve arról, hogy megfelelő mozgalmi figyelmet fordítunk az ember és a természet, az emberi és a technikai haladás kölcsönhatásaira, ennek társadalmi, politikai következményeire…(A baloldali gondolkodók kis köreinek mai válaszait majd a jövő kis konferenciái tudják értékelni.)

Saját

politikai filozófiai beállítottságomat több írásban sikerült érzékeltetni. Most befejezésül a Marx Károly Társaság jubileumi konferenciájára (2014. október 4.) készült „A mozgalmi élet dialektikájáról – néhány mai vetületben” című előadásom egyik összefoglaló gondolatát idézem: „Nem gondolom, hogy az ellentmondásokhoz való bármilyen viszony biztosítaná a mozgalmi boldogságot. Azt azonban igen, hogy a dialektikus ellentmondások dinamikus, demokratikus kölcsönhatásának felfogása mozgalmi sikert hozhat.” (A teljes szöveget közzétük a Fáklya 100.számában.)

Aggod József